

серйозною справою, навчанням. Через гру, дослідження, творчість відбувається пізнання дитиною навколишнього світу. У грі вона намагається знайти своє місце в житті;

- для розвитку творчості молодшим школярам слід забезпечити належні умови, за яких вони почуватимуться вільними від впливу дорослих. Коли діти захоплені справою, вільні в своїх думках поглядах, діях, безтурботні – творче рішення з'являється саме і учень дивується, радіє результату. Творчі прояви можна помітити там, де відсутні заборони, стримування, конкретні знання, чіткі моральні принципи тощо. Отже, в самостійній діяльності або під час спільних ігор, дорослому слід ненав'язливо розкривати дитині прийоми творчого мислення, вчити її помічати дрібниці [2].

Таким чином, забезпечення в Новій українській школі прийомів індивідуалізації освітнього процесу сприятиме розвитку творчих здібностей та саморозвитку учнів початкових класів з особливими освітніми потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костюк Г. С. Здібності та їх розвиток у дітей. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ: Радянська школа, 1989. С. 307-373.
2. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. Київ: «Освіта України», 2008. 702 с.

ІНКЛЮЗИВНА ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дубовий З. С.

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри вокально-хорової підготовки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»*

Інклюзія в освіті, згідно з резолюцією 37/20 2019 р. Ради з прав людини ООН, є «системою й процесом розширення можливостей людей з особливими освітніми потребами через участь у освіті, забезпечення рівного й безбар'єрного доступу до освітніх закладів, створення індивідуальних навчальних планів та освітніх маршрутів, забезпечення розумного пристосування й просторового дизайну освітнього середовища, доступності освітніх середовищ і навчальних матеріалів, введення ІКТ для підтримки навчання» [1].

Принагідно слід акцентувати на тому, що інклюзивне навчання на теренах України стає все більш розгалуженою й змістовно й матеріально забезпеченою сферою освітніх послуг, гарантованою державою. Між тим, такі послуги переважно провадяться в межах дошкільної й загальної середньої освіти і тільки-но вводяться до ЗВО.

Інклюзивна освіта в межах українських університетах регламентується рядом

документів, зокрема ЗУ «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Постановами КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в закладах вищої освіти» (2019), «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» (2021) та ін. [3].

Значним поштовхом до розвитку інклюзивного освітнього середовища ЗВО стало введення акредитації освітніх програм, де одним із критеріїв якості надання освітніх послуг стало створення інклюзивного освітнього середовища. Практично кожен ЗВО України обладнає свої будівлі й території спеціальними засобами навігації та сигналізації для осіб із погіршеним зором, підйомними пристроями, переплановує приміщення, включаючи санітарно-гігієнічні. Адаптоване архітектурно-просторове середовище університету включає пандуси, ліфти та мобільні системи переміщення інвалідного візку з бездротовим викликом помічника, звукові «маячки», рельєфні графічні описи й таблички, виконані шрифтом Брайля, спеціально створені мобільні бригади супроводу тощо.

Поряд із цими безсумнівними здобутками системи освіти загалом і вищої освіти зокрема, фіксується низка дотепер невирішених проблем. Це, передусім, відсутність наступності шкільної та університетської освіти для осіб із інвалідністю, неадекватне ставлення студентів до осіб з інвалідністю, неналежний рівень готовності професорсько-викладацького складу вишів до роботи в умовах інклюзії, неадаптованість матеріально-технічної бази закладів до вимог інклюзивного освітнього середовища [3]. Слід також акцентувати на очевидній проблемі, що постала спочатку в зв'язку з введенням карантинних обмежень, а потім – із широкомасштабними військовими діями в Україні. У таких умовах природно відбувся перегляд категорії «особа з особливими освітніми потребами», що наразі охоплює не лише людей з інвалідністю та погіршеним станом здоров'я, але й вимушених переселенців, соціально незахищених верств населення, людей з посттравматичними психічними розладами, спричиненими війною, вагітних жінок і матерів, залучених до освітнього процесу, літніх людей, які здобувають вищу освіту.

Виокремлюються й проблеми концептуального характеру, пов'язані з потрактуванням адаптованої освітньо-професійної програми для осіб з особливими освітніми потребами. Якщо в межах загальної середньої освіти, спираючись на поняття «рівні підтримки» та принципи недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [2], є можливість надати базові навички й сформувати навчальну поведінку кожного, то ЗВО має надати якісні освітні послуги й професію, що відповідає чинній вітчизняній Рамці кваліфікацій та Стандарту вищої освіти.

Сьогодні вирішення цієї проблеми відбувається шляхом проведення спеціальних моніторингових досліджень спеціальним уповноваженим органом вишу. Предметом моніторингу є виявлення номенклатури освітніх потреб на тій чи тій спеціальності, у тих чи тих умовах, створення переліку типових освітніх потреб для кожної категорії осіб і, відповідно, можливих шляхів їх вирішення. Сьогодні кожен університет України створює спеціальні Центри, робочі органи, громадські об'єднання, які опікуються питанням психологічної й соціальної підтримки осіб

із особливими освітніми потребами та питаннями створення в закладі інклюзивного освітнього середовища.

За результатами моніторингу виявляються такі типові потреби, як-от:

- індивідуальна освітня траєкторія, що передбачає можливість пропусків занять із медичних та соціальних причин;

- проходження навчальної та виробничої практики в особливому форматі;

- діагностика індивідуально-психологічних особливостей та матеріально-побутових обставин для кожного студента з метою виявлення особливих освітніх потреб;

- апаратно-технічна та соціально-педагогічна підтримка самостійної навчальної діяльності й дистанційного навчання;

- оснащення навчальних аудиторій спеціальною оргтехнікою та апаратурою, створення сенсорних кімнат, аудиторій психологічного розвантаження, кімнат для тимчасового перебування дітей;

- ліцензійне програмне забезпечення дистанційної навчальної взаємодії, до того ж таке, що створює спеціальні можливості передачі навчальної інформації (аудіо супровід, відеозапис лекцій та практичних занять, сурдопереклад, субтитри, засоби масштабування тексту, засоби перекладу текстової та графічної інформації в аудіоформат тощо);

- соціально-реабілітаційний супровід осіб з особливими освітніми потребами;

- тренінги особистісного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі – в дистанційному форматі.

Для вищої педагогічної освіти досить актуальним є введення спеціальних курсів, курсів за вибором, системи позааудиторної роботи щодо формування в майбутніх педагогів готовності до створення інклюзивного освітнього середовища. І хоча подібний досвід існує, він переважно стосується підготовки вихователів груп подовженого дня, корекційних педагогів і фахівців початкової ланки освіти. Очевидно, що він потребує імплементації на інші педагогічні спеціальності.

Ще одним, досить вагомим напрямом роботи є надання безбар'єрного доступу до всіх навчальних матеріалів. Це, зокрема, стосується друку контролюючих матеріалів шрифтом Брайля, озвучування текстових матеріалів, надання асистента, сурдоперекладу, тьютора чи асистента, мультимедійних матеріалів, навчання студентів технічним навичкам роботи з інформацією з використанням спеціальних можливостей комп'ютера.

Тож, нагальним є створення в ЗВО для студентів із особливими освітніми потребами індивідуального навчального плану, що, переважно зорієнтований на отримання навчальної інформації у доступному форматі та освоєнням змісту освіти в здоров'язбережувальному режимі. Актуальним також є задоволення їх соціальних потреб, пов'язаних із соціально-побутовим та просторовим орієнтуванням, а також з діловою та неформальною комунікацією та з інтеграцією в соціум, подальшим кар'єрним зростанням й працевлаштуванням. І саме ці потреби в їх сукупності й диктують необхідність створення в ЗВО комплексу спеціальних умов, що формують адаптоване освітнє середовище, яке

поєднує в собі інформаційно-освітню, архітектурно-просторову, соціально-психологічну та реабілітаційно-освітню підструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інклузивне навчання. *Сайт МОН України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (дата звернення: 28.08.2023).
2. Порошенко М.А. Інклузивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство Україна», 2019. 300 с.
3. Шоқан А. Як працює інклюзія в українських університетах і чого їй бракує. URL: <https://socportal.info/ua/news/yak-realizuiut-inkliuziiu-v-ukrainskikh-universitetakh/> (дата звернення: 28.08.2023).

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШЛЯХОМ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПРЕС-ДОСЛІДЖЕНЬ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Думнич М. І.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Хом'як О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Сучасна початкова освіта повинна бути спрямована на розвиток індивідуальних здібностей та життєвих компетентностей молодших школярів, які дозволять їм в майбутньому швидко пристосуватися до умов мінливого світу і забезпечать реалізацію особистісних та освітніх потреб [1, с. 287]. Адже, орієнтація освітнього процесу на самостійне оволодіння учнем знань, умінь використовувати їх під час вивчення певних тем у будь-якій галузі знань або у повсякденному житті є запорукою формування успішної особистості, здатної навчатися упродовж життя.

Учні молодшого шкільного віку допитливі і прагнуть до постійного пізнання нового через творчу активну перетворювальну діяльність. В окресленому аспекті, дослідницька діяльність є базовою складовою дослідницької компетентності, яка включає в себе цілий комплекс освітніх компетенцій, безпосередньо пов'язаних з розумовими, пошуковими, логічними, творчими процесами пізнання учнів і передбачає готовність та здатність учнем самостійно опановувати систему нових